

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

REV.—NO. 828.

CHICAGO, ILL., 26. JULIJA (July 26th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

Minnesota protestira.

Republikanska stranka v Minnesoti je dovela dne 16. julija občuteno izgubo. Njen kandidat za zveznega senatorja governor Preus je bil poražen, Magnus Johnson, kandidat minnesotske farmarske-delavske stranke je zmagal z veliko večino. Republikanska stranka je izgubila oboja minnesotska senatorja na račun farmarske-delavske stranke. Zadnje jesen je bil izvoljen dr. Hendrik Shipstead, dne 16. julija Johnson.

O minnesotskih volitvah so listi veliko pisali. Bile so važne za minnesotsko ljudstvo, in bile so važne za republikansko stranko, ker izpodbija večino v senatu.

Med ameriškim ljudstvom je vladalo dolgo časa mnenje, da je nesmiselno glasovati za kandidate drugih strank, ker ne more nihče zmagati razun demokratov in republikancev. V Minnesoti se je pokazalo, da imajo druge stranke istotako priliko zmagati, ako hočejo volilci. Farmarska-delavska stranka v Minnesoti, ki ni pridružena narodni stranki istega imena, je postala prva stranka v Minnesoti. Demokratje so dobili 16. julija komaj 20,000 glasov. Isto se je zgodilo demokratom v Wisconsinu, kjer so postali tretja stranka; LaFollettova republikanska stranka je prva, socialistična druga, demokratje so na tretjem mestu.

Republikanska stranka je danes razdeljena na tri glavne frakcije: prvi načeljujejo Harding, Hughes, Hoover, Lodge in Adams; to strujo kontrolira velekapital, zastopan na Wall Streetu. Drugo frakcijo vodijo senatorji Borah, Hiram Johnson z Californije, Geo. H. Mosses in drugi, ki so nekako v sredi med republikansko stranko Wall streeta in radikalnim krilom, katerega vodita senatorja Robert M. LaFollette in Brookhart ter drugi, ki naglašajo svoja liberalna načela ter boj trustom. Ta zadnja struja zastopa agrarce. In k tej struji pripadata pravzaprav tudi Shipstead in Johnson iz Minnesote, četudi sta bila izvoljena na listi farmarske-delavske stranke.

Hiram Johnson in Borah vodita opozicijo proti vstopu Zedinjenih držav v Ligo narodov in v mednarodno razsodišče, medtem ko je Hardingova struja za pridruženje te republike kombinaciji, ki nosi ime "mednarodno razsodišče"; Harding in njegov kabinet so tudi za

vstop v ligo narodov, toda ligo so v raznih svojih kampanjah od l. 1919 naprej tako diskreditirali, da si ne upajo odprto izraziti svoje želje. LaFollette in Brookhart sta istotako za politiko izolacije. Minnesotska senatorja imata enako stališče v pogledu lige narodov in prednarodnega razsodišča, kakor LaFollette in Hiram Johnson. Republikanska stranka je priplula svojo ladjo v zelo razburkane vode in demokratje se vesele, da jim je zmaga v jeseni prihodnje leto že zagotovljena. Ampak tudi med demokrati ni mnogo boljše.

Radikalni val, kakor ga imenujejo kapitalistični listi, je prežal farmarsko prebivalstvo v državah osrednjega zapada in severozapada. Farmarji so nezadovoljni z razmerami kakor so, pa zahtevajo od administracije, naj kaj ukrene njim v prilog. Toda kaj naj ukrene? Farmarji menda sami ne vedo, pa protestirajo. Zagovarjajo kontrolo železnic, zahtevajo znižanje prevoznih cen, tudi socializacija jim ni tako zoperna, ampak da bi se zavzeli zanjo, tega ne. Truste naj se razbije, Wall streetu naj se vzame kontrolo, pa bo dobro.

Rusija prihaja počasi nazaj na mednarodni žitni trg. To je en vzrok padanju cen ameriške pšenice. Drug vzrok je anarhično stanje evropskega ekonomskega življenja. Pridelek žita je velik v Ameriki in letos tudi v Rusiji, mednarodni trg pa je slab. Poleg tega je Rusija bližje evropskemu trgu kakor Zed. države.

Ameriški farmarji se pritožujejo, da jih stane produkcija več, kakor utržijo za pridelke. Plače so visoke, železnice računajo za prevažanje tovorov ogromne vsote; prekupci vzamejo kar ostane; kako naj ameriški farmar izhaja?

Radikalni val farmarjev je naperjen proti denarni oligarhiji. Spoznali so, da jih kapitalizem izkorišča in zato hočejo razbiti truste in vpeljati javno kontrolo nad transportnimi sredstvi. Farmar hoče čimveč za svoje pridelke, ker je tak njegov interes. Povprečen farmar se ne zanima za interese industrialnega delavstva in še manj za interese delavcev na farmah. V njegovem interesu je, da dobi delavce poceni in da iztisne iz njih čim več mogoče delovne sile.

Kljub temu, radikalne tendence farmarjev bodo vodile dalje in dalje do spoznanja, da je treba za osamosvojitve na gospodarskem polju

kaj več kakor razbijati truste. Trustov se v kapitalistični državi ne more razbiti. Razbili so Standard Oil, pa je oljni trust sedaj močnejši kakor kedaj poprej; razbili so mesarski trust, pa je danes jačji kakor pred letom dni; sedaj so pričeli razbijati Harvester trust, ki ima monopol nad tovarnami za izdelovanje poljedelskih strojev; ampak trustov se ne uničuje na ta način. Truste je treba prevzeti — to se pravi, velepodjetja, ki so danes posest trustjanske gospode, je treba socializirati. To je edini izhod, in izgleda, da se bodo počasi sprijaznili z njim tudi tisti takozvani radikalni elementi, ki grme proti kapitalistom v republikanski stranki pod LaFollettovo zastavo.

V Ameriškem kongresu so danes farmarji kot sloj v primeri z delavstvom dobro zastopani; delavci imajo samo enega pravega zastopnika v washingtonski zbornici, ki je bil izvoljen na socialistični listi. "Farmarski blak" v senatu in zbornici zastopnikov pa je že vplivna sila. Razmere so prignale farmarje, da so se pričeli zanimati za politiko. Razmere jih bodo prignale, da bodo mislili več na kooperacijo, več na socializacijo in manj na razbijanje trustov na male kose, češ, da bo potem neomejena konkurenca dovedla do znižanja cen potrebščin.

Za Magnusa so glasovali dne 16. julija tudi delavci, dasiravno so nekateri agitirali proti njemu, ker je v legislaturi glasoval za sprejem zakona, znan pod imenom "Criminal syndicalist law", naperjen proti radikalnemu delavstvu. Toda ker ni bilo drugega kandidata, in ker se je šlo le med Magnusom in Preusom, so tudi oni izrazili svoj protest na isti način kakor farmarji.

Magnus Johnson je farmar po poklicu. Listi poročajo, da v političnih stvareh nima širokega obzorja, toda je dober agitator. Poročevalcem je izjavil, da bo v senatu sledil politiki senatorja Brookharta iz Iowa, ki je vodja agrarcev. Na očitanja, da ne zna niti dobro angleško, je dejal, da jo zna dovolj reči pri glasovanju "da", kadar bo v razpravi kak dober zakon, in "ne", kadar se bo šlo za koristi trustjanov. Več pa tudi večina drugih kongresnikov in senatorjev ne zna; razlika je le v tem, da glasujejo za privatne interese in proti ljudstvu.

Z Johnsonovo zmago se je faktično okrepila La Follettova struja. Za republikansko stranko so nastopili pasji dnevi, ampak ameriški kapitalizem še ni v nevarnosti. Zmage, kakršna je bila 16. julija v Minnesoti, so le počasne stopnje k zmagi tiste sile, ki pozna izhod iz sedanjih gospodarskih razmer v uzornejši in pravičnejši družabni red. Ta sila pa mora biti industrialni proletariat, kajti on je pozvan, da uvede socializem, ki bo v korist delavcem in farmarjem enako.

Zmago v Minnesoti je pozdraviti, ker je pomagala ljudskim množicam misliti. Taki uspe-

hi so potrebni, da se iz njih učimo, koliko se more doseči s politično akcijo, ako ljudstvo boče. Pospešila bo stremljenje zavednih delavskih in farmarskih elementov za organiziranje splošne stranke, ki se bo borila za ljudske interese in preosnovno gospodarskega reda. To bo pognalo demokrate in republikance v stranko, ki bo zastopala velekapital, in delavstvo ter farmarji bodo organizirani na drugi strani za svoje interese. Črta razrednega boja bo potem jasnejša.

Ne bodite omahljivci.

V tej deželi je precej utrujenih radikalcev, ki so se umaknili iz gibanja razočarani, ker ne morejo zapaziti uspehov. Pogledajo naj rezultat glasovanja v angleškem državnem zboru — in potem naj se vrnejo nazaj v gibanje in pričmoneumorno delati za socializem.

Vi, ki ste pristopili v gibanje pred 20. leti, ali pred 25. leti, ali že prej, — ali se spominjate, kako malo nas je bilo — kako redko smo bili posajeni tiste čase?

V Angliji je bilo enako kakor tukaj. In daj si zapomnimo: dne 16. julija leta 1923 je bilo oddanih v angleškem parlamentu pri glasovanju za Philip Snowdenovo resolucijo, da se prične stopnjevanje uvajati socializem in odpravljati kapitalizem, 121 glasov za in 368 proti. Resolucija določa podružabljenje in demokratično kontrolo nad sredstvi produkcije in distribucije, določa uvajanje socialističnega ekonomskega reda in odpravljanje kapitalistične družabne uredbe.

Ali bi bili verjeli pred leti, da se bo moglo dobiti toliko glasov v tako kratkem času za tako predlogo v parlamentu ene najmočnejših kapitalističnih držav na svetu? Socializem je na pohodu! V Ameriki je milijone več socialistov kakor jih je bilo pred nekaj leti. Treba jih je dobiti v organizacijo. Naj vam bo to v bodrilo — in pričnite z delom za stvar socializma. — (*The Milwaukee Leader.*)

Od delavca zahtevati, da se odreče svoji organizaciji, ni nič drugega kakor brutalnost, ki se more utemeljevati le z večjo močjo kapitalizma, nikakor pa ne s kakšno pravico. Če bi se mogla podjetniku priznati pravica, da predpisuje svojim delavcem, katerim družtvom smejo pripadati, katerim pa ne, bi se jim morala priznati tudi pravica, da ukažejo "svojim" delavcem, kaj smejo jesti in piti, kaj pa ne, kakšne knjige in časopise smejo čitati in kakšnih ne. Saj poizkušajo itak tudi to kapitalisti v takih krajih, v katerih imajo dovolj moči za to. Delavstvo se pa mora braniti, kadar je napadeno, ker sicer lahko izgubi vse svoje pravice.

Važnost izobrazbe za delavsko ljudstvo.

Nekaj o nalogah "Prosvetnega odbora J. S. Z."

Na zadnjem zboru J. S. Z. je bila poleg drugih točk tudi točka, v kateri se je razpravljalo o važnosti kulturnega dela med našim delavstvom in se napravilo nekaj zaključkov, odnose sprejelo načrt, po katerem naj se to delo vsi čimbolj mogoče centralizirano.

"Proletarec" je vedno naglašal, da je za slovenske delavce v Ameriki poleg organizacije za delavski boj najnujnejša potreba izobrazba. Tudi razni naši dopisniki so se zelo odločno izražali v tem smislu. In na stotine delavcev je na svojo žalost občutilo, kakšno škodo jim je storila stara domovina, ker jim ni dala potrebne izobrazbe, da bi si z njo nekoliko lažje krčili pot po svetu.

BOJNA ORGANIZACIJA PRVA POTREBA.

Kakor za vse druge delavce, je tudi za slovenske in jugoslovanske delavce v tej deželi bojna organizacija pač prva potreba. Saj so skoro vsi naši rojaki, kar jih je prišlo in jih prihaja v Ameriko, delavci, ali pa so morali tukaj postati delavci. Tudi kmečki sin, ki je doma premišljal, kako bo nekoč oral in gospodaril na gruntu je šel v Ameriki, če ga je usoda pognala sem, v jamo ali plavž iskat dela. Izjem je bore malo in zato se lahko pravi, da je vprašanje Slovencev v Ameriki samo delavsko vprašanje in nobeno drugo. Delavska industrialna, politična in gospodarska organizacija, ki mora vsemu delavstvu pomagati do boljših socialnih razmer, je torej poglobljena naloga ameriških Slovencev, Hrvatov in Srbov.

Poleg tega je po našem prepričanju izobrazba najvažnejši problem. Ker se nočemo igrati mance, povemo odkrito, da se nam zdi izobrazba že zaradi uspešnega socialnega boja delavcev nad vse nujna. Kajti neveden človek je najboljši objekt izkoriščanja; duševno suženjstvo je vedno spojeno z materialnim suženjstvom. Omikan delavec pa spoznava vzroke svoje bede in je tudi sposoben, da se bojuje proti njim. Znanje mu je pomagalo do spoznaja. —

ČEMU IZOBRAZBA?

Včasih kdo vprašuje, čemu izobrazba za delavce, dokler jih tlačijo ta ekonomski sistem? Tako vprašujejo samo demagogi, ki niti ne vedo, kaj pomeni izobrazba za delavski razred. Znanje je samo po sebi dobiček za človeka. Kdor se je kaj lepega in dobrega naučil, ga že to veseli, da zna, česar prej ni znal. Tudi če nima od tega nobene vidne, neposredne materialne koristi, ima užitek v znanju in v zavesti svojega znanja. Znatiželjnost označuje človeško naravo; dviga ga nad žival, ki živi tjavendan. Nič slu-

čajnega ni, da se je človek od davnine zanimal z najglobokejša, najzavozlanejša in najskrivnejša vprašanja. In razkrivanje tajnosti je lajšalo pot napredku.

Vedno pa je znanje tudi pogoj materialnega uspeha; zlasti za delavstvo, ki ne more reči: Moj denar dela zame. In za napredek našega delavskega naroda v Ameriki je pomnožitev ljudskega znanja neobhodno potrebna.

Jugoslovanski delavci v Ameriki morajo, razun malih izjem, opravljati najslabša dela, pri katerih največ trpe in dobivajo najnižje plače. Le južni Italijani, Grki, zamorci, Poljaki in Litvinci opravljajo še slabša dela; nihče pa ne more trditi, da je to posledica prirojene, v plemenu ležeče nesposobnosti. Več kot dovolj imamo dokazov o veliki nadarjenosti naših ljudi. Toda prilike niso dobili, da bi bili razvili svoje prirodne darove, in zato morajo trpeti prokletstvo pomanjkljive omike vse svoje življenje. Boljša izobrazba bi pomenila zanje boljši kruh, boljše bojne pogoje, boljši napredek, boljše prilike za njihove otroke.

Stanje slovenskega delavstva se je tekom zadnjih deset let v splošnem precej izboljšalo — zakaj? Zato, ker se je zanimalo za izobrazbo, se prepojilo z razredno zavednim duhom in postalo aktivno na polju organizacijskega in izobraževalnega dela. Toda veliko še lahko dosežemo, ako hočemo.

OMIKA IN UGLED.

Vsi vemo, da ni mnogo naselbin, o katerih bi se lahko reklo, da uživajo Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari poseben ugled. Posamezne izjeme se najdejo; poznamo n. pr. kolonije, v katerih so si Slovenci brez vsiljevanja pridobili vodilno vlogo, delavstvo drugih narodov se zbira okoli njih. Ali nobena izjema ne ovrže pravila. Če pa vprašamo, kako so nastale te izjeme, dobimo značilen odgovor: V takih kolonijah so naši ljudje aktivni pri izobraževalnem delu, uče se angleščine, čitajo knjige in liste, udeležujejo se sej, debatirajo, in delavci drugih narodnosti spoznavajo, da se lahko kaj nauče od njih, pa jim zaradi njih boljše omike molče priznavajo vodstvo.

Iz tega je brez težave lahko sklepati, da bi si naš narod z boljšo izobrazbo pridobil tudi večji ugled v tej deželi, kar bi bilo gotovo zelo potrebno. Sam radikalizem ne zadostuje, ako ni v tem radikalizmu tudi znanja. Tudi nevednež je lahko ekstremist, toda ugleda mu to ne priinese, niti sposobnosti za boj.

Američanom lahko predavamo o svoji zgodovini, literaturi, umetnosti cele noči; s tem la-

hko dosežemo trenoten uspeh, ali splošno spoštovanje do našega naroda se ne bo s tem prav nič povečalo; kajti jutri je pozabljeno, čemur se danes avplavdira. Naposled pa imajo Amerikanci dovolj drugih skrbi in se ne morejo dosti zanimati za muze vsakega naroda in narodiča, tudi če bi se znali. Sodili nas bodo tako kakor nas bodo poznali; in izobrazba imponira. "Hunki" bi kmalo utihnili, če bi naši sosiedje spoznali, da imajo opraviti z ljudmi, ki ne žive v barbarstvu in ki vedo nemara v marsikaterem oziru tudi kaj več od njih.

LJUDSTVO HREPENI PO IZOBRAZBI.

Ko se človek enkrat zave, da mu primanjkuje znanja, tedaj prične misliti, kako bi se učil, da bi vedel več kakor ve. Kdor je čital Proletarca in druge napredne slovenske liste, bo vedel, kako mogočno je vznikla med našim delavstvom želja po več izobrazbi. Našla je odražaj na zborih JSZ. in na konvencijah naprednih podpornih organizacij. Posamezne naselbine so se trudile, kako pospešiti izobraževalno delo, ustanovljala so se razna kulturna društva itd. Ampak temu delu je vedno primanjkovalo centralnega vodstva in centralne organizacije. Vsaka naselbina je bila navezana na svoje lastne vire. V naših aktivnostih za negovanje izobraževalnega dela ni nobene prave enotnosti, nobenega sistematičnega načrta, po katerem bi se to delo vršilo.

KNJIŽNICA.

Na IV. zboru J. S. Z. se je polagalo važnost na knjižnice naših klubov in priporočalo tistim, ki jih še nimajo, naj si jih ustanove. Knjiga je najvažnejše sredstvo izobrazbe. Vsak delavec bi jih moral v svojem interesu prečitati kolikor največ more. Toda med knjigo in knjigo je razlika. Vse niso vzgojevalne vrednosti. Med našimi ljudmi je razširjeno mnenje, da so samo tiste knjige kaj vredne, v katerih so "lepe" povesti. Lepe povesti so jim šund romani in sploh stvari, ki nimajo z vzgojnega stališča nikake vrednosti. Temu je treba odpomoči. "Prosvetni odsek J. S. Z.", ki bo izvoljen na splošnem glasovanju, bo moral temu problemu posvetiti čim največ pažnje. Klubom bo treba dati priporočila, katere knjige naj naroče v svoje knjižnice. Priporočljivo bi bilo, da JSZ. nabavi centralno knjižnico, v kateri bi imela vsaj po par izvodov od vsake dobre knjige, bodisi povestne, znanstvene ali druge vsebine. Te knjige bi se razdelile po partijah in se posojevale tistim klubom, ki radi enega ali drugega vzroka nimajo dovolj sredstev za nabavo lastnih knjižnic v večjem obsegu. Ko bi bile prečitane ene knjige, bi se jih odposlalo drugemu klubu, prvi klub pa bi dobil drugo partijo knjig; tako bi imela vsaka naselbina, ki ima svoj socialistični klub, vso biblioteko Prosvetnega odseka JSZ. med svojimi člani. Seveda bi bilo treba pri tem garancije od strani klubov, da knjig ne pokvarijo; plačevati

bi morali tudi primerno odškodnino, ki bi jo klubi lahko računali osebam, katerim bi posojali knjige. Biblioteka bi se morala sama izplačevati. En podoben načrt je bil v Proletarcu že enkrat objavljen, toda je bil zamišljen v prevelikem obsegu in se ga ni moglo izvesti, niti se ga ni skušalo, največ radi vojnih razmer, ki so ovirale tako delo.

PREDAVANJA.

"Prosvetni odsek JSZ." bo imel na skrbi aranžirati s sodelovanjem klubov tudi predavanja po naselbinah. Predavanja so poleg knjig in časopisja drugo važno izobraževalno sredstvo. Sistematično prirejevana predavanja nadomeščajo v Evropi in zadnja leta tudi v par ameriških krajih, celo v največjih mestih vake šole za ljudstvo. Seveda bi bilo tudi tukaj ložje, če bi imeli večino Slovencev in drugih Jugoslovanov v enem ali dveh velikih mestih. Ali razmere moramo sprejeti take kakršne so. Predavatelji, ki bi sodelovali pri tem delu, bi si morali naprtiti neprijetnosti potovanja; ali ta sitnost se z dobro voljo in z gotovo porcijo požrtvovalnosti premaga.

Treba pa bi bilo za to reč dobre metode in sistema. Tako se ne bi mogla prirejati taka predavanja, kakor politični shodi. Uspešna bi mogla biti le tedaj, če bi se prirejale serije predavanj, kurzi o gotovih panogah znanja. Predavatelj bi moral ostati v naselbini po teden dni, tupatam tudi po potrebi dlje časa, da popolnoma obdela poglavje, katero je na programu. Le tako bi imeli slušatelji dobiček in bi si trajno pomnožili znanje.

Razume se pa samo ob sebi, da bi se morala taka predavanja razlikovati od političnih shodov tudi v tem, da bi bil na njih zagotovljen mir, da bi predavatelj lahko nemoteno opravil svojo nalogo in da bi slušatelji lahko nemoteno sledili.

Program za taka predavanja bi se moral skrbno izdelati. Predavatelji bi lahko rabili slike, skioptikon, zemljevide in druge pripomočke.

V početku bi predavanj ne mogli organizirati v velikem obsegu, prvič ker nimamo dovolj sposobnih moči, sredstev in preparatov. Prične pa se lahko polagoma. Za uspeh tega načina vzgojevanja bi morali seveda skrbeti klubi pri aranžiranju predavanj.

GLASBA IN DRAMATIKA.

Predavanj v naših naselbinah ni veliko. Bolj pa se goji petje, godba in dramatika. Skoro v vsaki naselbini, kjer je pripravna dvorana in večje število naših rojakov, imajo pevski zbor, v večjih naselbinah tudi več zborov, godbo in diletantske zборе. Ali priznajmo, da smo tudi na tem polju zelo ubožni; tega so seveda krive razmere. Za petje primanjkuje v mnogih naselbinah učiteljev, not itd.; za dramatiko je neizmerno dobre volje, toda premalo ljudi, ki

poznajo gledališče in njegovo tehniko, literaturo in kritiko; režiserjev ni, poznavalcev dramatskih del tudi ne, ki bi znali ločiti dobro od slabe. So izjeme, ki pa niso pravilo.

S centraliziranjem teh panog bi se lahko odpomoglo marsikateremu nedostatku. Velika organizacija bi ložje nabavljala note, pridobila učitelje in s časoma vzgojila nove, izobrazila režiserje za diletantske zборе, svetovala pri izbihi iger, sprejemanju vlog itd. Ker ne gre za delo, ki se opravi v enem letu, ampak ki naj gradi dalje in dalje, bi s časoma lahko prišli do velikega napredka na polju naše dramatike in glasbe. Od predstav in koncertov naših dramatskih in pevskih zborov bi imelo naše ljudstvo resničen umetniški užitek.

"Prosvetni odsek J. S. Z." ima torej velike naloge, ki jih ne bo mogel izvesti v kratki dobi. Če se bomo lotili dela na kulturnem polju vsi in sodelovali drug z drugim, bomo v stanju veliko storiti za vzgojo našega naroda v Ameriki.

Gibanje za neodvisno politično akcijo ameriškega delavstva.

Dasi se je konferenca za neodvisno politično akcijo ameriškega delavstva, ki jo je sklicala v začetku julija farmerska-delavska stranka, končala s fiaskom, je med delavstvom vedno več razpoloženja za združenje svojih sil na političnem polju. Minnesotska delavska federacija se je na svoji konvenciji v Duluthu izrekla za združenje s farmersko-delavsko stranko in enako priporočilo je dala Ameriški delavski federaciji. Duluthska konvencija je sklenila naložiti svojemu delegatu na bodoči konvenciji Ameriške delavske federacije, ki se bo vršila meseca oktobra v Portlandu, Oregon, naj zagovarja idejo za ustanovitev federativne delavske stranke, h kateri se bo pridružila celotna A. D. F.

Duluthska konvencija se je vršila tri dni. Debatle, tikajoče se političnih zadev, so bile burne. Kontrolo v minnesotski federaciji je ohranila konservativna struja. Za predsednika minnesotske delavske federacije je bil ponovno izvoljen E. G. Hall.

Delavska federacija West Virginije se je tudi izrekla za samostojno politično akcijo in v teku so priprave za organiziranje federativne delavske stranke v W. Virginiji.

Wisconsin delavska federacija se je izrekla proti takojšnjemu organiziranju farmerske-delavske stranke. Izrekla pa je, da bo podpirala kandidate, ki jih indorsirajo farmerske in delavske skupine, pa naj kandidirajo na listi La Follettove struje ali socialistične stranke. Milwauske unije so večinoma za socialistično stran-

ko, medtem ko se nekatere druge po državi nagibajo s svojimi simpatijami na stran La Follettovcev. Narejeni so bili poizkusi razdeliti wisconsinsko delavsko federacijo na način, da bi se odvzela kontrola milwauski skupini. Predlog je propadel. Na razpravi je bila tudi točka o reorganiziranju unij po industrijah. Tozadevna resolucija ni bila sprejeta, pač pa je bila sprejeta resolucija, s katero se je večina izrekla za tesnejšo konsolidacijo strokovnih unij.

V Chicagi se vodi v nekaterih unijah Amalgamated Clothing Workers agitacija za pridruženje k socialistični stranki v celoti. Članarino k socialistični stranki bi se pobiralo na unijskih sejah in take pridružene unije bi imel iste pravice v stranki kakor socialistični klubi.

Progresivni senatorji za priznanje sovjetske Rusije.

To poletje je bilo v Rusiji več ameriških senatorjev in kongresnikov, ki so v Moskvi pronašli, da boljševiki niso taki vrage kakor jih jim je slikalo kapitalistično časopisje.

Povrnili so se v to deželo in sedaj priporočajo takojšnjo priznanje Rusije. Izjavljajo, da je sovjetska vlada stabilna, da vlada v Rusiji red, da je kriza končana, pridelek bo dober, gospodarsko življenje se rekonstruira in komunizma ni več. Zadnji, ki je prinesel te novice, je senator Brookhart.

Kje so bili vsi ti "progresivni" senatorji pred dvema, tremi, štirimi leti? Mar niso verjeli večinoma vsi v laži o socializaciji žen v Rusiji, o divjaštvu in nepopisnemu barbarizmu, ki vlada v od Boga udarjeni Rusiji?

Ne gre se zato, kakšna je Rusija, ampak zato, dali se prizna njena vlada taka kot je. Ako je ameriška vlada priznala brutalni carski režim, japonsko-tiransko vlado, gnili turški režim, kajzerjevo vlado, in kopo drugih nestvorov, čemu ne priznati ruske sovjetske vlade? Well, Rusija ne priznava svetosti privatne lastnine. Sedaj pa so progresivci pronašli, da jo priznava, da žene niso socializirane, da vlada v Rusiji red in da so tudi tam veljavni zakoni. Kapitalistični besedniki pa še vseeno niso zadovoljni. Zakaj vrage Rusija ne izroči vlade trustom? Kaj bi vladali delavci in kmetje, ki niso nič, ki sploh ljudje niso.

Kakor smo zapisali v tem listu po neuspešnih poskusih kapitalističnih sil poraziti sovjetski režim: Rusija bo priznana, ampak proces bo dolg. Treba bo propagande, treba pogajanj, treba bo popuščati na obeh straneh, ampak do priznanja pride, ker ne more nobena dežela živeti v izolaciji. Evropa potrebuje Rusije, ki je več kakor samo del Evrope. In Rusija potrebuje ostali svet, kajti Rusija sama je velik kos sveta. Doba kitajskih zidov je za nami.

Tekma v oboroževanju.

Dasi pripovedujejo razne kapitalistične vlade, da niso militaristične in celo propagirajo razoborožitev, je fakt vendar ta, da militarizem ravno tako cvete kakor pred zadnjo vojno.

Sedaj se oborožujejo v zraku — to je, vlade se kosajo, katera bo imela več aeroplanov, ki bodo odločevali v bodočih vojnah. Na tem polju oboroževanja prednjači sedaj Francija, ki je določila v svoj proračun 112,000,000 frankov za gradnjo nadaljnih aeroplanov. Z njo tekmujejo Anglija in Zed. države ter Japonska, ki pa je precej zadej. Tudi Rusija gradi zračno floto.

V vojaških laboratorijih preizkušajo strokovnjaki nove iznajdbe za uspešnejše ubijanje na debelo. Isto se je godilo pred vojno in v velikih meri med vojno. Strupeni plini so že zelo izpopolnjeni. En tak laboratorij ameriške armade je baje iznašel smodnik, ki pri razstrelbi ne daje nikakega dima ali bliska; tudi vlaga mu ne škodi. Vojni department se je s to iznajdbo pobahal, ker je dosegel tako velik "uspeh".

Kadar pride do nove vojne, bo vse preskrbljeno za uspešnejše ubijanje ljudi na debelo, za rušenje mest, polja, industrij itd. Čas bi bil, da bi povedali svojo tudi tisti, katerih se ne vpraša dali hočejo vojno ali ne, ki pa morajo na bojišča in se boriti ter padati za svobodo, domovino in druge lepe reči.

Homatije v premogarski uniji.

Organizacija 26. okraja premogarske unije U. M. W. of A. v Novi Škotiji (Kanada) ni po volji predsedniku Lewisu radi njenih radikalnih tendenc. Organizacija 26. distrikta se nagiba k rdeči internacionali strokovnih unij v Moskvi, in to Lewisu ne ugaja. Pozvala je premogarje na stavko iz simpatije do jeklarskih delavcev, ki so na stavki in delajo za isto kompanijo kakor premogarji v Novi Škotiji. Predsednik Lewis jih je izključil iz U. M. W. of A. in poslal tja svoje ljudi, da reorganizirajo unijo.

Daniel Livingstone, predsednik unije premogarjev 26. okraja, se je postavil po robu gl. uradu v Indianopolisu. Izjavil je, da Nova Škotija ni Kansas in da Lewis sedaj nima opraviti z inozemci kakor v Kansasu, ampak z domačini. Morda Livingstone rudarje v Kansasu podcenjuje in jih smatra za manj vredne kot domačine Nove Škotije. Na zapadu je taka moda, pa naj bo na kanadskem zapadu ali pa na zapadu Zedinjenih držav.

Kar se tiče izključitve, bi Lewis napravil pametnejše, če bi manj naglašal svoj amerikanizem in se ne zatekal k avtokratičnim sredstvom. Afera s Howatom v Kansasu, potem afera v Pennsylvaniji, nato v Ohiju in sedaj v Kanadi, vodi premogarsko unijo v tok, ki jo zna oslabiti, kadar bo morala nastopiti za interes svojega članstva kot solidarna celota. Živimo v razburkanih časih in mase kakor voditelji se bodo morali navaditi reševati difference na zmernejše načine, ako nočejo vsi skupaj, vsak na svoj način, igrati v roke kapitalistom.

Napredna struja bo zmagala, ker je tak zakon. Ampak če se kdo imenuje naprednega, pa hoče z drastičnimi sredstvi podjarmiti nazadnjake in njihovo mašino, če je na krmlu, se prične boj na življenje in smrt, ki v večini slučajev škoduje prizadetim organizacijam. Izkušnje to dokazujejo. Naloga naprednega delavstva je vzgajati ostalo delavstvo, ki je večinoma brezbrizno, in to delavstvo tvori večino. Takā večina se rada v kritičnem času obrne na stran nazadnjakov in naprednjaki se v nji vlope. Rezultat včasih je, da se organizacija razbije, včasih pa postane še bolj nazadnjaška kakor je bila poprej, toda po svoji moči in po številu članstva oslabljena.

Kdo je kriv?

Kdor hoče biti demagog v delavskem gibanju, bo v svoji propagandi vedno napadal le vlado, odbore unij, governerje, župane itd. To masi ugaja, in pomaga sama zabavljati.

Pridejo volitve v politične urade, v unije in druge organizacije — in rezultat je navadno, da ostane vse neizpremenjeno. Demagog bo nadaljeval z napadi na izvoljene osebe, med tem ko zasleplja tiste, ki so jih izvolili, da so nedolžni angeli.

Fakt je, da je država, unija, stranka, cerkev itd. taka, kakršna je večina državljanov, članov ali vernikov. Kitajci so Kitajci, Rumunci so Rumunci in zulukafri so zulukafri.

Če nisi demagog, povej ljudem, da bo država, da bo vsa človeška družba boljša, kadar bodo ljudje, večina ljudi, boljša kakor je danes. In ker le počasi postajamo boljši, ker se zelo neradi učimo, ker je človek po svoji naturi še vedno bolj barbar kakor človek, bo družba še dolgo dobo slaba, imeli bomo radi nevednih ljudi slabe, krivične vlade, slabe odbore, veliko izdajalcev, umore, rope, vojne in tako naprej. Pri tem se učimo vse to spoznavati in radi spoznanja se borimo proti vsem tem slabostim, proti gnilobi in barbarskim ostankom, in na ta način izboljšujemo sebe in tiramo večino v poboljševanje.

Zgodovina socializma v Srbiji.

Spisal Fran Erjavec.

(Nadaljevanje.)

V.

Članovitev sindikalnih organizacij in srbske socialne demokratične stranke.

Leta 1903. je bil tedanji kralj Aleksander Obrenović umorjen in narodna skupščina je postavila iz Švice na srbski prestol kralja Petra I. Karadžorđevića. Mož je bil izrazito demokratičnega mišljenja, izredno takten in svobodomen vladar, ter široko naobražen, kar je sicer pri vladarjih precej redko. Sam se je precej peticel z različnimi socialnimi nauki in celo predelal na srbski jezik znamenito delo Johna Sturta Milla o "Slobodi", zato je tudi razumevno, da se je za njegove vlade dežela precej pomirila ter začela polagoma napredovati na vseh področjih. Sicer so divjali tudi v tej dobi (od leta 1903. do 1914.) neizprosni notranji politični boji med obema vodilnima srbskima strankama, to je med staroradikalci in samostalci ali mladoradikalci, ki so se že za Aleksandra odcejnili od poprej enotne radikalne stranke, a ti boj niso več onemogočevali kakor poprejšnji med narodom in absolutistično-reakcionarnimi dinastijami, vsakega napredka. Dežela se je vidno gospodarsko krepila in napredovala tudi v kulturnem oziru. Ta napredujoča notranja konsolidacija je krepila tudi njeno moč na zunanji, tako da je začela lahko misliti na osvoboditev in zedinjene ostalih soplemenjakov, tudi onih v Turčiji. Sicer je to srbsko stremljenje zelo motila ljuta carinska vojna z Avstrijo in pa vedno večja politična nasprotstva, ki so jih povzročale srbske aspiracije na Bosno, ter strah Avstrije pred naraščajočim stremljenjem vseh Jugoslovancev po osvobojenju in zedinjenju, a vkljub temu je napadla v zvezi z Bolgarijo in Grško že leta 1912. Turčijo, jo premagala ter si prisvojila pretežni del Makedonije. Konvoj je pa odložila orožje tu, je že zaplamtela celovna vojna, iz katere se je potem rodila današnja Jugoslavija.

V tej dobi je začela Srbija vedno hitreje izpodbijati svoj nekdanji patrijarhalni značaj. Razvijalo se je kmetijstvo, trgovina, obrt ter industrija in vedno očitneje se je začel pojavljati na eni strani kapitalizem, na drugi strani pa proletarizacija v zapadnem pomenu besede. Število mezdnih delavcev je naraščalo (l. 1908. jih je bilo že okroglo 100.000) in povsod so se pokazovali znaki najbrezobzirnejšega izrabljanja in zlorabljanja delovnih sil po mladem kapitalizmu.

Otroško delo se je širilo z naravnost strašno naglico in že leta 1902. so ugotovili, da so delali n. pr. po nekaterih belgrajskih tiskarnah

kot vajenci otroci od 8.—10. leta in to po 40 vajencev na tri izučene delavce, v elektrotehniških delavnicah po 10 učencev na 3 delavce, ki so prejeli po 20 para na uro. Če so bile take razmere v najmodernejših poklicih, si moremo tudi predstavljati, kakšne so bile šele v bolj zakotnih rokodelstvih. Še slabše je bilo seveda po notranjosti države. V Požarevcu je prišlo n. pr. pri sukarnjih na 1 izučnega delavca po 16 vajencev. Za delovni čas, napredek, zdravje in ravnanje z vajenci itd. se ni brigal seveda nihče in za kaj takega tedanja zakonodaja tudi še ni imela prav nobenega smisla. Še težji je bil položaj ženskih delavk. Pomočnice pri šiviljah so imele (okrog leta 1900.) 2—3 groše dnevne plače ob neumenem delovnem času, po tovarnah in drugih delavnicah pa še manj.

Delovni čas tedaj in še prav do zadnjih let sploh ni poznal nobenih omejitev in 15—16 urno dnevno delo je bilo običajno, plača izučenih delavcev se je pa gibala med 1 in 2 Din dnevno, pogosto tudi manj. Plače kovinarjev so znašale (leta 1902.) za 15—18 urno delo 0.60 do 2 Din dnevno, v belgrajskih opančarskih delavnicah je trajal delovni čas tako dolgo, da je izdelal vsak 20 parov opank dnevno s plačo 1.40 Din, v Čačku je bil delovni čas 18 ur, v Užicah 17—20 ur (s plačo 0.15 do 1 Din), v Raški 21—22 ur itd. Brivci so delali 15—17 ur dnevno za plačo 4 do 21 Din mesečno, v trgovinah 17—19 ur dnevno, zidarji 15 ur za 1 do 1.20 Din dnevno itd.

Te strašne razmere so morale seveda same gnati delavstvo v organizacije in najostrejšo razredno borbo. Kakor smo slišali že v prejšnjih poglavjih, so poskušali s sindikalnimi organizacijami razni delavski in socialistični prvobortelji že od Sv. Markovića sem, a politična reakcija in terorizem sta bila tako močna, da se niso mogle ukoreniniti in razviti. Na bolje se je obrnilo v tem pogledu šele po letu 1903. Državni prevrat tega leta je našel le organizacije tipografskih, kovinarskih, lesnih in gradbenih delavcev ter trgovskih nastavljenecv, ki so imele skupno komaj par sto članov, a po letu 1904. so pa začele rasti organizacije kot gobe po dežju, tako da je bilo organiziranih leta 1907. že 22 različnih strok v 101 krajevni organizaciji z 2881 člani, leta 1910 pa istotoliko strok z 209 krajevnimi organizacijami in s 7418 člani.

Ta razmeroma hitri razvoj sindikalnih organizacij je napotil delavstvo tudi že leta 1903. do tega, da si je osnovalo zvezo vseh organizacij, namreč tako zvani "Glavni radnički savez", ki si je postavil za nalogo, da "varuje in pospešuje duhovne in materialne interese svojih članov v prvi vrsti pa, da izbojuje s sindikalno borbo boljše delavske plače in delovne pogoje." V to svrhu je imela skrbeti:

1. za povišanje delavskih plač in zboljšanje

delovnih pogojev ter utrditev maksimalnega delovnega časa in minimalni zaslužek!

2. za ukinjenje nedeljskega, akordnega in prekournega dela;

3. za izobrazbo svojih članov potom shodov, predavanj in kurzov, za vzgojo razredne zavesti ter za pripravo na skupno borbo;

4. za zbiranje statističnih podatkov o vsestranskem stanju delavcev v posameznih strokah;

5. za ustanovitev zvezne knjižnice;

6. za ustanovitev posredovalnice za delo in prenočišče za potujoče člane;

8. za pomoč pri štrajkih;

9. za pomoč članom ob brezposelnosti, potovanju ali štrajku;

10. za pomoč članom ob preganjanju zaradi sodelovanja v organizaciji, kakor sploh v vseh primerih, v katerih je potrebna pomoč v svrhu dosege zveznega cilja;

11. za vzdrževanje zveze s sličnimi organizacijami v inozemstvu.

Kakor smo videli že zgoraj, je ta zveza s svojimi organizacijami napredovala razmeroma hitro, kajti število članov je raslo takole:

Leta 1903. bilo članov skupno 1761, leta 1905 5074 (od teh 409 žensk; l. 1907. 2881, leta 1909 4462 (od teh 148 žensk).

Po strokah so bile leta 1910. najmočnejše organizacije kovinarskih (642 članov), lesnih (633 članov), krojaških (650 članov), usnjarskih (700 članov), opančarskih delavcev (1093 članov), a najšibkejše slikarskih (80 članov), rudarskih (85 članov), knjigoveških (74 članov), mesarskih (71 članov), železničarskih (36 članov) in keramičnih (11 članov) delavcev. Najbolj nas preseneča izredno majhno število železničarske in rudarske organizacije, saj sta imeli n. pr. te dve organizaciji v Sloveniji sami istočasno po toliko članov kot pa vsa belgrajska zveza skupno, vsekakor lepo število pa izkazujejo organizacije krojaških, lesnih in opančarskih delavcev.

Pa tudi navznotraj je razvijala zveza prav lepo delovanje. To nam dokazuje dejstvo, da je imela n. pr. leta 1903. samo 14,555 Din dohodkov in 7,651 Din izdatkov, a leta 1910. že 102,199 Din dohodkov in 75,226 Din izdatkov. Od teh izdatkov je šlo leta 1910. za stavke 22,845 Din, za pomoč potujočim 2653 Din, brezposelnim 6823 Din, bolnim 7,593 Din, v razne druge svrhe 343 Din, a čiste gotovine je ostalo koncem leta 62,486 Din. Stavk je vodil "Glavni radnički savez" od leta 1907.—1910. skupno 135, od katerih je bilo končano z uspehom nad polovico, a brezuspešno niti četrtino.

(Dalje prih.)

Nekateri imajo prepričanje samo na koncu jezika, drugi v srcu, tretji v glavi, največ pa je takih, katerim je prepričanje denarna mošnja.

LEONID ANDREJEV:

TEMA.

Poslovenil Jos. Vidmar.

(Nadaljevanje.)

— Reči hočem — je hitel on — da ste in ska in jaz . . . Seveda ni bilo to prav od mene. Ne mislite, da je to usmiljenje, Ljuba, ne, nikor ne . . . Jaz bi tudi tako . . . Ugasnite h Ljuba!

Zmedeno se je nasmehnil in pomolil k roke z nerodno laskavostjo človeka, ki ni imel nikdar posla z ženskami, in videl je: napelo se strnila prste, jih vzdignila k bradi in se vsa pretvorila v en sam v prsih zadržan dihljaj. In njene oči so postale ogromne in so gledale z grozno žalostjo in z neznosnim preziranjem.

— Kaj vam je, Ljuba? — je odskočil.

In ne da bi razprostrla prste, je izpregovorila skoro tiho s hladno grozo v glasu:

— Ah, nesramnež! Moj Bog, kakšen nesramnež si!

Temnordeč od sramu, odbit se je obrnil v stran; užaljen je bil, ker je užalil sam; zalepljen je z nogo in vrgel v široko odprte oči, v njih brezbrežno grozo in žalost, kratke sirove besede:

— Prostitutka! Ničvrednica! Molči!

Ona pa je tiho majala z glavo in ponarjajala:

— Moj Bog! Moj Bog, kakšen ničvredni si!

— Molči, ničvrednica! Pijana si! Ti si znorela! Misliš, da mi je potrebno tvoje ostudno telo. Misliš, da sem se za takole hranil, kot si ti. Ničvrednica, tepsti bi te bilo treba! — zamahnil je z roko, da bi ji dal klofuto, a udaril ni.

— Moj Bog! Moj Bog!

— Potem jih pa še pomilujejo! Iztrebiti bi jih bilo treba, to gnusobo, to gnusobo. In ti, ki hodijo k vam, vso to zalego . . . In to si smeš misliti o meni, o meni! — krepko ji je stisnil roko in jo vrgel na stol.

— Dober! Da? Dober si, ne? — se je krototala vsihičeno, kakor da se je brezmejno naveselila.

— Da, dober! Pošten vse življenje! Čist! A ti! Kdo si pa ti, ničvrednica, zverjad, ti nesrečna?

— Dober! — se je navduševala.

— Da, Dober. Pojutrišnjem pojdem v smrt, za ljudi, a ti — a ti? Ti boš spala z mojimi kruniki. Pokličí sem svoje oficirje. Vržem te jim pod noge; vzemite vašo mrhovino. Pokličí!

Ljuba je polagoma vstala. In ko se je v svoji silni razburjenosti z razširjajočimi se zdrvmi ponosno ozrl nanjo — je srečal prav tak ponosen in še bolj prezirljiv pogled. Celu pomilovanje se je nekako svetilo v ponosnih očeh prostitutke, ki se je mahoma čudežno vzpela na višino nevidnega prestola in je od

am gledala s hladno in strogo pozornostjo na nekaj majhnega, kričečega in ubogega pri svojih nogah. Ni se več smejala, tudi razburjenja ni bilo videti več na nji in oko je nehote iskalo stopnice, na katerih stoji — tako je znala ta ženska gledati od zgoraj navzdol.

— Kaj hočeš? — jo je vprašal. Umaknil se je, se vedno ves razjarjen, toda že se je vdajal glavu mirnega in ponosnega pogleda.

In z zlokobno prepričevalnostjo, v kateri je bilo čutiti milijone strtih življenj in morje grenkih solz in ognjen neprekinjen punt ogorčene pravičnosti, je vprašala:

— Kakšno pravico pa imaš biti dober, če sem jaz zla?

— Kaj? — ni takoj razumel in se naenkrat grozil nad prepadom, ki je prav pred njegovimi nogami odprl svoje črno žrelo.

— Že dolgo sem te čakala.

— Ti si me čakala?

— Da. Dobrega človeka sem čakala. Pet let sem čakala, mogoče več. Vsi, kolikor jih je prihajalo, vsi so se pritoževali, da so podleži. In podleži tudi so. Moj pisatelj je v začetku govoril, da je dober, potem pa je priznal, da je tudi on podlež. Takih mi ni treba.

— Česa pa ti je treba?

— Tebe mi je treba, mili, tebe! Da, prav takšnega. — Pazljivo in mirno ga je ogledala od nog do glave in je prikimala z belo glavo. — Ha, hvala, da si prišel.

Njega, ki se ni bal ničesar, je postalo strah.

— Kaj vendar hočeš? — je ponovil in se umaknil.

— Hotela sem udariti dobrega, mili moj, resnično dobrega. Onih bab se pa še tepsti ne upača, samo roke si zamažeš. No, sedaj sem ga udarila in lahko si poljubim ročico. Mila ročica, dobrega si udarila!

Zasmejala se je in je res pobožala in trikrat poljubila svojo desnoročno. On jo je divje gledal in njegove tako počasne misli so se sedaj podile z obupno naglico; in kakor črn oblak se je bližalo ono kot smrt grozno in nepopravljivo.

— Kaj si rekla . . . Kaj si rekla?

— Rekla sem; grdo je biti dober. Kaj nisi vedel tega?

— Ne, nisem — je zamrmral in se nenadoma globoko zamislil, kot da je celo nanjo pozabil. Sedel je.

— Pa sedaj zvedi.

Govorila je mirno in samo po tem, kako so se pod srajco vzdigovala prsa, je bilo videti globoko razburjenje, zadušeni tisočglasi krik.

— No, si zvedel?

— Kaj? — se je osvestil.

— Si zvedel, pravim?

— Počakaj!

— Počakam, mili moj. Pet let sem čakala, pa ne bi sedaj pet minut!

Vsedla se je na stol. Liki v predčustvu ne-

kake nenavadne radosti si je zvila roke za tilnik in zaprla oči:

— Ah, mili, mili ti moj! . . .

— Ti si rekla: grdo je biti dober?

— Da, mili, grdo.

— Ampak to je vendar! . . . Prestrašen se je ustavil.

— To je tisto, to. Si se ustrašil? Nič se ne boj. Samo v začetku je strašno.

— A potem?

— Z menoj ostaneš, pa boš videl, kaj je potem.

On ni razumel.

— Kako — ostanem?

Sedaj se je začudilo dekle:

— Kaj moreš sedaj, po tem, sploh še kam stran? Pazi se, mili, ne varaj me. Saj vendar nisi podlež, kot so drugi. Če si pa dober, ostaneš, nikamor ne pojdeš. Saj te nisem zastoj čakala.

— Ti si znorela! — je dejal rezko.

Strogo ga je pogledala in mu celo pogrozila s prstom.

— To ni prav. Ne govori tako. Če je prišla resnica k tebi, se ji nizko prikloni, ne pa: ti si znorela. To pravi moj pisatelj: ti si znorela; pa saj je tudi podlež zato. Ti pa bodi pošten!

— Pa če ne ostanem? — se je mračno nasmešnil s pobledelimi, skrivljenimi ustnicami.

— Ostaneš! — je rekla prepričano. — Kam pa še moreš sedaj. Nikamor ne moreš. Ti si pošten. Podlež ima veliko poti, poštenjak pa samo eno. To sem še takrat spoznala, ko si mi roko poljubil. Bedak, sem si mislila, toda pošten je. Ti nisi užaljen, da sem te smatrala za bedaka? Ampak sam si kriv. Zakaj si mi ponujal svojo nedolžnost? Mislil si: svojo nedolžnost ji dam, pa mi bo dala mir. Ah, bedaček, bedaček! V početku me je zbolelo; kaj pa je to, sem si mislila, še za človeka me ne šteje; potem sem pa videla, da je tudi to od tvoje dobrote. Ti si si mislil: dam ji svojo nedolžnost in vsled tega, ker sem ji jo dal, postanem še bolj nedolžen, na ta način bom imel nekaj podobnega kot nerazmenljiv rubelj. Dam ga beraču, rubelj pa k meni nazaj. Dam ga beraču, in zopet mi pride nazaj. Ne, mili, ne boš kaše pihal. (Dalje.)

Fond za socialistično agitacijo v zapadni Pennsylvaniji.

V fond, iz katerega se bodo pokrivali stroški agitacije v okrožju zapadne Pennsylvanije, so prispevali: Joe Granc, 50c; G. Kuhar, 50c; Martin Mikolich, 50c; John Kostrevec, 50c; Tony Klobuchar, \$1, skupaj \$3.00.

John Terčelj, Lawrence Kavčić, zastopnika.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114. JSZ., 12 vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

DELAVSTVU V ZAPADNI PENNSYLVANIJI.

HENDERSONVILLE, PA. — Dne 30. maja sem bil v Pittsburghu na Debsovem shodu. Kjerkoli nastopa Debs, odkar je prišel iz ječe, ima človek priliko opazovati navdušujoče in ginljive prizore. Ko se je prikazal na odru ogromne dvorane, so se zaiskrile navzoči množici solze v očeh. Po ovaciji je nastala tišina. Ko je pričel z govorom, je dejal tudi sledeče besede: "Vsakikrat, ko pridem v Pittsburgh, izvem, da je kateri mojih sodrugov v zaporu." Tudi tem besedam je sledil aplavz.

Ni moj namen opisovati, kaj je Debs nadalje izvajal v svojem ognjevitom govoru. Opazoval sem in opazujem, kako masa navdušeno ploska, kadar izreče govornik kaj takega, kar ji posebno ugaja. Bombastika masi ugaja, ker je sama bombastčina.

Delavca bi moralo biti sram, ko mora tak star bojevnik, kakor je Debs, pripovedovati, da imamo v zaporih razredne jetnike, in to po tolikih letih njegovega delovanja in agitacije na organizacijskem polju. Leta in leta že kliče: "Delavci, združite se v socialistični organizaciji!" — in masa ploska. V organizacijo ne pride.

Da se mora stari Debs še vedno truditi na agitaciji, da imamo še vedno razredne jetnike, ki jih je vrgla v ječo denarna plutokracija, da doživi delavstvo toliko porazov, je krivda tistega elementa med delavskim ljudstvom, ki se brani organizacije, ki takorekoč zasramuje tiste, ki delajo za njegov dobrobit, ki blatijo naše gibanje pred nevedno maso. Indiferentne delavce bi moralo biti sram pred sodrugi, ki vojujejo borbo za vse delavstvo, ne samo zase. Dokler ne popravijo svoje zmote, dokler se ne pridružijo organizaciji, bodo taki delavci ovira napredku in nezavedni zavezniki kapitalizma.

Zasledujoč naše gibanje, opazujem, da izvršujejo največ dela še vedno tisti sodrugi, ki se bore že leta in leta v naših vrstah. V naselbinah visi največ dela na njih. Povsod so v sprednjih vrstah. Tudi to je neveselo poglavje v zgodovini našega boja. Zakaj je članstvo, zakaj je mlajši element v splošnem tako brezbrizen?

Človek ima veselje do dela, ako ima sodelovanje članstva. Eden ne more opraviti tisto delo, ki je dano delavskemu razredu kot celoti. Par sodrugov ne more vršiti vseh tistih nalog, ki so dane socialistični organizaciji kot celoti.

Delavci bi se morali več učiti in se poglobiti v razredni boj, treba je poznati kapitalizem in socializem iz agitatorja. Tako članstvo je res v pomoč svojim odbornikom v socialistični organizaciji. Sedaj pa se le preračdo dogaja, da ne dobe zadostnega sodelovanja in v plačilo za svoj trud žanjejo ruvarjenje, podlo obrekovanje in razdiranje.

Tajniki klubov imajo težave celo pri pobiranju članarine. Tajniki so zaposleni in člani bi jim šli lahko na roko vsaj s točnim plačevanjem prispevkov. Koliko časa izgube tajniki samo s trudom držati sku-

paj že pridobljeno članstvo, vedo najboljše tajniki. No kateri člani delajo tajnikom nalašč preglavice, da jih malo "sfiksajo". Ampak delavci, ki stavijo ovire pri agitacijskem delu, in ki niso pri organizaciji, ne "sfiksajo" nikogar drugega kakor sebe. S tem, da so indiferentni, da se branijo pristopiti v organizacijo, da se dajo sabotaže proti socialističnemu gibanju, pomagajo vihteti bič — četudi morda nezavedno — ki tepe na delavce enako.

Kapitalistični bič tepe delavce kadar se najbolj dela — v takozvanih časih prosperitete — in tepe jih še bolj v časih brezposelnosti in stavke. Razni "varni" miru so krotilci delavca, kadar vpraša za malo več kos kruha. Delavec je izpostavljen preganjanju in strdanju — vse radi svoje lastne krivde.

Sodrugi in drugi delavci, ki ste še izven organizacije, postanite aktivni v razrednem boju. Sedanja dela zahteva bojevnikov, ne pa publike, ki bi stala ob strani in delala opazke. Prečitajte zapisnik zbora J. S. L. priobčen v 826. števil. Proletarca, poučite se o njegovih sklepih in potem pojdite na agitacijo za Jugoslovanski socialistično zvezo. Ustanovljajte klube in jih pridružite JSZ. S tem, da jačate Zvezo, pomagajte izvršiti zaključke zbora. Postanite delavni na vseh poljih socialističnega dela.

Od sodruga E. V. Debsa, predsednika soc. stranke, smo dobili vsi tajniki pozive, naj pričnemo z vso maso z agitacijo med našim ljudstvom v krajih, kjer so prilike ugodne za agitatorično delo, in prilike so tudi povsod. Ne odlašajte! Vsi v vrste, vsi v organizacijo, in v jeseni bomo lahko beležili že lepe uspehe, ki bodo razveseljivi ne samo za nas, ampak za celokupno gibanje ameriškega socialističnega delavstva.

V nedeljo 2. septembra bomo imeli delavci tega okraja skupno konferenco, kjer bomo definirali, kako pričeti delo v najširšem obsegu za socialistično stvar in razdelili bomo delo za organizatorje, da bo naša kampanja čim bolj sistematična in praktična.

Nikomur se ni treba bati priti na konferenco 2. septembra iz razloga, da bi ga morda doletelo kako delo. Mi bomo dobili moči, ki so pripravljene delati, vsa dolžnost pa je, da nam greste na roko s prireditvami in prispevki, s katerimi se bodo krili stroški agitacije, kot voznje itd. Jaz sem že nekaj dobil v to svrhu — kaj pa v drugih naselbinah, se že kaj pripravljate?

Dne 2. septembra ob 2. popoldne bomo podali tu poročila o storjenem delu in jaz upam, da bodo zadovoljiva. Sodrugi in somišljeniki, pogledjte, kako delajo drugod! Ali naj mi zaostajamo? Jaz mislim, da ne smemo in ne bomo zaostajali.

Zastonj so izgovori, da smo že delali, pa ni bil rezultatov kakor smo jih želeli in pričakovali, zato smo pustili vse skupaj. Razmere se ne spreminjajo iz noč. Socialni problemi so še tukaj — delavstvo je zasluženo. Naših pravic nam ne bodo dali drugi — sami si jih moramo izvojevati. "Osvoboditev delavskega razreda je stvar delavstva samega." Doseči vse nekrat se ne more. Boj traja stoletja in bo še trajal. "Delavci vseh dežel, združite se!" je klic, ki nam kaže pot k rešitvi. Ampak če bomo stali ob strani, če bomo iskali grehe samo na drugih, bo pot k osvoboditvi težka in dolgotrajna.

Za konferenco, ki se bo vršila kakor že omenjeno 2. sept. na Bridgeville, ne bomo pošiljali pismenih v-

lahila bodo objavljena samo v listih. Odzovite se pripravljajte se že sedaj, da bode te na konferenci zastopani.

Ako kdo želi pomoči pri agitaciji za naše glasilo delarea in ustanovitev kluba pred konferenco, naj napiše na spodnji naslov, kedaj naj se pride tja in bo po možnosti ustrezno. Torej vsi na delo! Od klubov tega okraja želimo izvedeti mnenje, če bi mogli organizirati skupen shod na Labor day, ki bo dan po konferenci (3. septembra). Tudi to naj napiše na naš naslov in tozadevni odbor bo skrbel, da vse potrebno uredi.

Želim, da izrazijo svoja mišljenja o teh načrtih in drugi sodrugi in pomagajo, da se oživi vse kar ima pomenje v sebi in živel bo v bojih in trpljenju pridobiti svoboda!

JOHN TERČELJ,

Box 92, Hendersonville, Pa.

NAŠA KRIVDA.

IRWIN, PA. — Marsikdo se vprašuje, zakaj je na svetu toliko mizerije, ko bogastev vendar ne primanjkuje. Delavci tarnajo, da so na isti stopnji, ako ne še nižji, kot so bili takrat, ko so pričeli prvi boritelji izvajati vojvati bitko za izboljšanje delavskega položaja. Navidezno res izgleda, da gremo nazaj mesto prej.

Napredek je stvar, ki gre naprej po ovinkih, in ne po ovinki drže nazaj, pa vendar vodijo naprej. Resne pravice bi morali že izvajevati. Ampak kdor ne želi izvajevati, mora zmagati; delavstvo pa je še premalo, ni še dovolj zrelo za solidarno nastopanje v sindikalni organizaciji. Za strmoglavljenje kapitalizma potrebna močnejša sila kakor jo ima on. To silo morajo čele ustvarja. Proletariat se uči iz knjige delavskega razvoja, kajti ta razvoj je porodil kapitalizem in z njim proletariat. Zaeno s kapitalizmom je nastal na svetu tudi zarodek za socializem. Ko bo dovolj postal jak in sposoben, bo on prevzel gospodstvo. Ta zarodek je socialistično delavstvo, ki se uči, kako pridobiva nove pristaše v svoj krog.

Kapitalizem si je prisvojil naravna bogastva; organiziral je veleindustrijo in s tem dobil posest, konkurenca, nad produktivnimi in distributivnimi sredstvi, delavcu pa ni ostalo drugega kakor roke, da prodaja. Tudi proces razvoja iz malega podjetja v velik kapitalizem je zahteval časa. Kapitalizem je od nekdaj in ne bo več. Zakoni razvoja ne doživijo tega. Zakoni razvoja silijo delavstvo, da se bori za svoje interese in tisti delavci, ki niso popolnoma preobrnjeni s hlapčevskim duhom, se bore za preuredbo delavskega reda.

Kapitalist obratuje podjetja za profit; njemu ni mar, dali ti rabiš produkte, ki se izdelujejo v njegovih obratovnicah ali ne, ampak on se samo vpraša, če ima podjetje kaj profita. Ako ga nima dovolj, zapre vrata ali rudnik, neglede, kako bi ti rabil reči, ki se izdelujejo v njegovem podjetju. Medtem, ko je v njegovem interesu, da večja podjetja in profit, kar more biti na račun delavstva in odjemalcev, je v tvojem interesu, da si izboljšuješ delovne razmere in plačo. Tudi med njim in teboj so si torej nasprotni, ker imata biti ne morejo. V Ameriki vlada vsamogočni kapitalizem v stabilni deželi pomeni kondensirano vrednost blaga. Denar sam na sebi ni nič vreden. Ako ni

vrednosti v blagu, v produktih, ti cele skrinje denarja nič ne zaležejo. Ako dobi delavec povišanje plače, je s tem dobil tudi nekaj več vrednosti svojega dela sebi v prid. To vrednost predstavlja tista vsota, za kolikor mu je bila povišana plača.

Ako imaš mnogo denarja, kakor ga imajo n. pr. ameriški multimilijonarji, pomeni, da imaš mnogo vrednosti. Ker jo sam nisi mogel spraviti toliko skupaj s svojim delom, ti jo je moral nekdo drugi — in ti drugi so delavci.

Vzrok za mizerijo med delavskim ljudstvom je torej v gospodarskem sistemu. Ta vzrok je treba izruvati in to nalogo ima delavstvo, organizirano v socialističnih strankah in v vseh tistih organizacijah, ki imajo socializem za svoj cilj.

Delavstvo se mora učiti. Zato potrebuje časopisja in drugih izobraževalnih institucij; v sedanjih razmerah je treba take reči vzdrževati z gmojnimi sredstvi, ki morajo prihajati od delavstva, kajti kapitalizem gotovo ni toliko naiven, da bi podpiral sebi sovražne ustanove. Tukaj pa so težave. Delavstvo v svoji nezrelosti ne razume, kake važnosti je zanj delavski tisk in socialistična organizacija. In tako vidimo, da radi tega nepoznanja delavci sami ovirajo razvoj iz kapitalizma v socializem.

V evropskih in vseh drugih deželah vlada kriza, ki se v tej republici še najmanj pozna; seveda, ne ve se, koliko časa bo trajala ta navidezna prosperiteta, ampak v Evropi je mizerija nepopisna; prej ali slej mora zadeti tudi to deželo, kajti ena je od druge odvisna. Toda čemu ne vzamejo delavci vlad v svoje roke in napravijo raj iz te solzne doline? Baš tukaj je križ. Da napraviš lep, urejen vrt, moraš biti vrtnar; za vsak poklic moraš imeti sposobnosti; delavstvo mora biti sposobno ustvariti mednarodno socialistično družbo; toda sedaj še bega semintja. En čas so katoličani, potem liberalci, zatem strastni svobodomiselnici, nato demokratje, zatem socialni demokratje, ateisti, narodni socialci, radikalni socialisti, komunisti, sindikalisti, fašisti, progresivci, avtonomisti, krščanski socialci in tako se valove iz enega tabora v drugega brez konca in kraja. Iz ekstremizma na eni strani so se v Italiji prelevile gotove mase v drug ekstremizem, ki ga poznamo pod imenom fašizem. V Sloveniji so se radikalne mase vrnila h klerikalcem. Vsi rešujejo socialne probleme, vse struje, vse vere in sekte hvalijo svoja zdravila, kakor ameriški izdelovalci medicinske, katere ozdravijo vsako bolezen, najbolj sigurno pa žep, ako je kaj v njemu. Kaj lahko črpamo iz tega? Da smo v resničnem poznanju razmer še zelo nevedni in da se moramo ravno iz te konfuzije učiti.

Stranke, ki imajo najboljši, najbolj konstruktiven program, so navadno najšibkeje. Zakaj? Zato, ker hočejo ljudje, da se takoj kaj naredi, kakšen preobrat ali karžebodi. Socialistična stranka ima jasen program, baziran na znanstvenem socializmu. Ampak kdo bi čakal socializma! Pa gredo delavci drugam, kjer se jim veliko obeta že za jutri, in ko se razočarajo, začno slediti zastavi kakih drugih prerokov. Tako se uče in dozorevajo za socializem in medtem dozoreva tudi kapitalizem za premembo v socialistični ekonomski red.

Šole, ki jih kontrolira kapitalistična država, ne vzgajajo mladine za socializem; katoliška cerkev tudi ne in druge vere isto. Napredek torej ne more biti nagel. Upre se gospodarjem bogastev, večjo plačo zahtevaš, na stavko greš, pa te razglasijo za prekucaha in boljševika — bog nas obvari. Kapitalisti se boje

socialistov. Še bolj pa se jih boji nevedna, zabita masa. Dokler bo tako, bomo imeli kapitalizem.

Delavec si mora najprvo utrditi prepričanje, ki mora imeti znanje za podlago. Če ne boš imel te, se bo tvoje prepričanje spreminjalo kakor mavrica. Zato imamo toliko sekt, zato se mase vane sedaj k demokratom, sedaj k republikancem in manjše skupine sedaj k tej sedaj k drugi struji. To je napačno.

Ako danes ustanovimo socialističen klub, ne smemo misliti, da bo jutri že socializem zavladal. Ako človek misli, da je pri tej ali oni stranki samo še njega manjkalo, se moti; in veliko se jih moti na ta način, in ker tega ne ve, vali krivdo na druge, nikakor na sebe. Uspehi se dosegaajo polagoma. Svet je stal, predno si bil rojen in bo stal, ko te ne bo več. V teh par letih človeškega življenja se ne dogajajo tako dalekosežni ekonomski preobrati, kakor kdo pričakuje. Ko postaneš sposoben za boj, se pridruži armadi; ko omagaš, bodo že drugi vzgojeni zavzeti tvoje mesto. Tako je bilo in bo. Upanje, vera v zmago ti bo v krepilo, kakor je bilo drugim, ki so bili nekdanj v vrstah.

Najmočnejše so verske organizacije, posebno katoliške. Zakaj? Zato, ker je dobro organizirana. Milijone vernikov je zraven, ker so temu navajeni, ali pa zato, ker resnično verujejo v nebeško rajanje, ki bo večno. Taka organizacija ovira resničen napredek, zato uživa podporo vseh nazadnjakov, kapitalistov in vladarjev. Delavci, ker so nevedni, ne vidijo prevare.

Gospodarji, izkoriščevalci in zavajalci vseh kovov hočejo nevedno maso, ki jim bo služila brez ugovaranja. Zato so gospodarji sovražniki socializma, kajti socializem hoče napraviti iz delavcev razumna bitja, ki bodo znala misliti zase. Če vemo, da je socializem koristen človeški družbi, ako enkrat zapopademo, da je v njemu edina rešitev, tedaj je naša naloga, da mu pomagamo naprej po njegovi poti. Organizirajmo mu postojanke, širimo socialistično literaturo, razblinjavmo zmote!

Da ne ostanemo samo pri besedah, pojdimo resnično v akcijo. Same lepe besede ne zaležejo ničesar. Ampak ducat ali dva novih socialističnih klubov bi že veliko pomenilo. Priporočati "Proletarca" bi malo izdalo. Agitirati, da se mu v resnici pridobi nekaj stotin naročnikov, s tem se za izobrazbo nekaj doseže. Priporočati, naj delavci čitajo, to je dobro. Uvajati jih na čitanje je še boljše. Za socialistično agitacijo in za poučevanje o socializmu imamo "Proletarca". Za informiranje o dnevnih dogodkih imamo "Prosveto". Oba lista sta last organizacij, prvi socialistične, drugi podporne.

Slabo bo na svetu, dokler se bo človek pehal zato da obogati, kajti če hočeš obogateti, moraš izkoriščati druge. Človek se mora spremeniti v toliko, da ne bo hrepenel po bogastvu, da ne bo tekmoval za dolarji, ampak da bo skušal izboljšati življenske razmere zase ravno tako kakor za druge, da bo delal zase tako, da ne bo škodoval drugim. Kadar bo človek tak, postane sposoben iztrebiti vzrok za vojne, mizerijo, rope, izkoriščanje in mezdnno sužnost. Vzrok je kapitalistični sistem. Zdravilo je socialistični sistem. Tu moramo izbirati. Če hočemo dela in jela za vse, če hočemo sigurnost za obstanek, če hočemo življenje, ki bo vredno človeka, se moramo okleniti socializma in se boriti zanj. Gradimo enotno fronto za ta cilj s tem, da jachamo socialistično stranko z ustanovljanjem klubov J. S. Z. in širjenjem njenega glasila "Proletarca".

JERNEJ KOKELJ.

"Prosperiteta" v W. Virginiji.

STAR CITY, W. VA. — Dasi "jamrajo" glavnega jeklarskega trusta o pomanjkanju delavcev, je delavec dovolj, kar občutimo v teh krajih. V tej namini je delo težko dobiti, kar velja tudi za ves ta kraj. Kdor hoče delo, naj ga ne hodi iskati v te kraje. Ko se razmere izboljšajo, bom poročal.

V soboto 28. julija priredi društvo Radnik, čl. SSPZ, veselico v Pursglove. To je druga priredba tega društva, na katero vabimo članstvo druš. Rožmarin št. 388, SNPJ., in članstvo kluba št. JSZ., da se je udeleži v čim večjem številu. — J. Železnik, predsednik druš. Radnik.

Poročilo o delu in financah kluba št. 1 v prvi polovici tega leta.

CHICAGO, ILL. — V letu 1922 je imel klub št. 1 pet večjih priredb, o katerih je bilo že poročano v daji Proletarca z dne 11. januarja 1923. Poleg sedmih priredb je klub sodeloval pri priredbah okrajne organizacije in bil aktiven v volilnih kampanjah.

Celokupni dohodki kluba v preteklem letu znašali \$1,928.71, s prenosom od prejšnjega leta pa \$1,012.18. Stroškov je bilo \$1,750.05, ostalo v bilanci ob novem letu \$262.13. Skupno premoženje kluba znašalo ob novem letu 1923 \$612.63.

Dasi je bil naš klub v preteklem letu zelo aktiven, je pokazal še več aktivnosti v prvi polovici tega leta. V tem letu je imel že pet priredb, sodeloval je pri pikniku okrajne organizacije, pri dramski priredbi waukeganskega kluba in pri volilni kampanji za mlado. Dohodki kluba v prvi polovici tega leta presegajo skupne dohodke v zadnjem letu. Računsko poročilo za prvih šest mesecev v tem letu je v skladu s številkih sledeče:

DOHODKI:

Članarina in pristopnina	116.0
Literatura	11.0
Konvenčni fond JSZ.	23.0
Dohodki s klubovimi priredbami	2,281.0
Kampanjski fond	8.0
Klubu povrnjene vsote, založene za priredbe	120.0
Nabrano v podporo Proletarcu	11.0
Razno	12.0
Skupaj	2,571.0
Prenos od leta 1922	262.13

Skupaj 30. junija 1923

2,833.13

STROSKI:

Članske znamke	8.0
Kampanjska literatura in knjige	13.0
Konvenčni fond, izplačano JSZ.	14.0
Poštšina, uradne potrebščine, dvorana za seje	177.0
Predujemi in poročstva	112.0
Priredbe (izdatki)	1,320.0
Izobraževalna akcija JSZ.	11.0
Za vstopnice drugih organizacij	11.0
Proletarcu v podporo	11.0
Razno	6.0
Skupaj izdatkov	1,928.0
Blagajna	112.13

Skupaj kot zgoraj

2,833.13

Pregled imovine.

Knjižnica	872.31
Knjižnica (predujemi za dvorano, poročstva, članske znamke)	125.00
Knjižnica in drugo	190.00
Skupaj	\$1,187.31

Blagajne socialističnih klubov bi bile suhe, ako bi odvisne samo od članarine. Ako si hoče socialistična organizacija pridobiti gmotnih sredstev, si mora pomagati s priredbami, kot shodi, pikniki, piknični predstavami, zabavami itd. Vse take prireditve se da izrabiti za socialistično propagando in v tem si klub nabavi sredstva, ki mu omogočajo socialistično agitacijo in izobrazbo v še večjem obsegu.

Na zadnjem zboru J. S. Z. je prišla na dnevni red agencija za nakup lastnih uradnih prostorov za klubarce in JSZ. Bila je izdelana in sprejeta resolucija, s katero se prepušča zadeva v rešitev članstvu. Na stanju Proletarec v Chicagi, potrebuje svoje prostore, in če se bo šlo na delo, da se nakup lastnega prostora izvede, bo klub št. 1 storil v tem oziru kolikor mu bo mogoče.

Vota, ki jo imamo v klubovi blagajni, ni visoka, vendar predno smo jo spravili skupaj, je bilo treba veliko truda in požrtvovalnosti. V danih razmerah smo uspeli popolnoma zadovoljni, toda bili bi lahko bili, ako bi imeli več aktivnih sodrugov in sodruginj.

V prihodnji sezoni imamo na programu štiri predstave, namreč 30. septembra in 16. decembra, in 10. februarja ter 6. aprila 1924.

Sodelovali bomo pri priredbi piknika okrajne organizacije, ki se vrši 2. septembra. Na tem pikniku bo sodeloval sodrug Debs. Zadnji piknik, ki se je vršil 17. oktobra, je zelo povoljno izpadel. Udeležencev je bilo mnogo.

Ob priliki zбора J. S. Z. je priredil klub št. 1 v hotelu delegatom banket. Odbor, ki je imel stvar na sebi, je uspel, da smo imeli za banketom primeroma majhne stroške. Zasluga gre vsem, ki so pomagali na en ali drug način, da je priredba tako sijajno uspela. Na prireditvi zбора je ponovil v Narodni dvorani naš članški zbor Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi".

Klubova knjižnica šteje sedaj nad tri sto raznih knjig. Knjige posojamo članom in nečlanom. Člani plačujejo po 5c od vsake izposojene knjige, nečlani pa po 10c. Kadar gre knjiga iz rok v roke, se kmalo pokvača, in ti prispevki omogočajo, da moremo nabaviti nove knjige.

Na teh podatkih je razvidno, koliko dela lahko opravi dober ducaat sodrugov in sodruginj in koliko bi se lahko izvršilo, če bi imeli mesto 30 aktivnih sodrugov in članic 80 ali sto aktivnih. — F. Z., tajnik.

Korespondenca tajništva J. S. Z.

Sodrug v Pleasant Valley, Pa.: Glede premoženja klubov, ki postanejo neaktivni, se glase sedanja pravila JSZ., da je imovina v tem slučaju odračunati Judovskanski socialistični zvezi. Premoženje tamkajšnjih klubov spada torej po pravilih blagajni JSZ. V prihodnji, da se klub ponovno oživi, se mu dotična imovina vrne.

Pondravl — Taj. JSZ.

Klubi, ki so dobili pred časom iz gl. stana socialistične stranke ali drž. organizacij takozvane "Voluntary Assessment Y. P. S. L. 1923" znamke, so prošeni, naj jih čimprej razpečajo med člane. Znamke so po 25c. Dohodki za te znamke so namenjeni za reorganiziranje mladinske socialistične organizacije, ki je bila v vojnem času tako prizadeta, kakor druge politične organizacije delavcev.

Vsoto za razpečane znamke je poslati v kraj, od koder so bile znamke poslani; lahko pa se pošlje vsota tudi gl. tajništvu JSZ., ki jo odračuna gl. stanu. V tem slučaju velja povedati, od kod je dobil klub dotične znamke, da more tajništvo JSZ. informirati gl. stan, kateri drž. organizaciji naj se kreditira dotična vsota.

Klubi, ki niso prejeli tozadevnih znamk, naj to javijo tajništvu JSZ. Te znamke niso obligatne, vendar se računa, da jo vzame vsak član JSZ. — Tajništvo J. S. Z.

Prevare z oljnimi delnicami v Ameriki.

Ob priliki aretacije znanega dr. Cooka (ki je svojedčasno "odkril" severni tečaj) v državi Texas, kjer je prodajal oljne delnice brez olja, piše Edward H. Smith v World Magazinu z dne 10. junija pod naslovom "Zakaj ne morete zmagati v igri z oljem?" o prevarah z delnicami oljnih podjetij.

Neki zvezni preiskovalec, ki noče, da bi se vedelo njegovo ime, je dejal piscu, da sta bili zadnjih dvajset let po dve izmed vsakih treh družin v Zedinjenih državah prevarani s krivimi oljnimi delnicami. Število žrtev, misli, da iznaša blizu dvajset milijonov, povprečna izguba vsake žrtve pa najmanj po 500 dolarjev, kar bi pomenilo 10,000,000,000 dolarjev v dvajsetih letih.

Te številke se ne zde piscu niti najmanj pretirane. William Winter, ki je vodil preiskavo za "Vigilance Committee of the Associated Advertising Clubs of the World", je dejal piscu, da je bilo občinstvo v letih 1918, 1919 in 1920 prevarjeno za najmanj 2000 milijonov dolarjev na leto. V onem času je bilo vsako leto 250,000 do 275,000 milijonov dolarjev kapitala inkorporiranega za oljna podjetja v Zedinjenih državah. Najmanj po 2000 milijonov da je odpadlo na prevare.

E. H. Smith pravi, da sta v glavnem dve metodi, po katerih delajo sleparji — vzhodna in zapadna. Prva operira na newyorški borzi (Stock Exchange), bolj poredkoma v Bostonu in v Chicagi, sporadično pa v Filadelfiji in Pittsburghu.

To je bistvena igra Wall Streetsa, namenjena ljudem, ki igrajo na trgu kljub vsem svarilom, izkušnjam in svetom. Podjetnik navadno kupi za nekaj dolarjev opcije na zemljišča brez vrednosti blizu kakšnega kraja, kjer teče olje. Zemljišča, ki so kaj vredna, so že prej kupile velike kompanije, ali pa jih originalni lastniki trdno drže v rokah. Potem odide podjetnik v Arizono ali Delaware ali kakšno drugo primerno državo, pa inkorporira za 5,000,000 dolarjev v delnicah (šerih) po 1 dolar. Potem se vrne v New York in odpre pisarno. Dokler niso delnice razprodane, stopajo na borzi; kadar dosežejo po šest ali sedem dolarjev, izroči podjetnik kompanijo kakšnim dobrodušnim ljudem, izbranim izmed delničarjev, sam pa odide v Evropo ali pa na Riverside Drive, kar je odvisno od tega, kakšno protekcijo si je znal zagoto-

viti. Čez dan ali dva kvotirajo delnice njegove kompanije trideset centov in potem tri cente. Ave atque vale!

Zapadna metoda je v nekaterih ozirih starejša, v nekaterih pa novejša. Navadno zapadni podjetniki ne prodajajo "šerov". Navadno ne ustanavljajo kompanij. Kar prodajajo občinstvu, se navdno imenuje "units", "trust shares" "participations", "leasehold interests" itd. Namesto kompanij organizirajo "kooperativna društva", "konsolidacije", "sindikate", "pools", deloma zato, da lože zvbijajo občinstvo na limanice, deloma pa zato, da se izognejo takozvanim blue sky laws, zakonom, ki v nekaterih državah postavljajo meje podobnim podjetjem.

Največ se potem vrta zato, da se podjetnikom ni treba bati zasledovanja. Toda včasih se najde olje. Kaj tedaj? Podjetnik poveča inkorporacijo, trust, ali kakor se že imenuje mišnica. Če ima kompanijo za pet milijonov dolarjev, jo dvigne na petnajst milijonov. On ve, da je v studencu olja za en milijon ve pa tudi, da je v žepih tistih, ki se dajo varati z oglasi, deset milijonov.

In to je razlog, zakaj ne more občinstvo v tej igri nikdar dobiti. V osmih slučajih izmed desetih se ne najde toliko olja, da bi se izplačalo delati; v enem slučaju se sploh nič ne stori; v desetem slučaju se res najde olje, pa delničar nima nič od tega, ker se rabi tudi to olje le za to, da se izvleče več denarja iz žepov lahkovernih ljudi.

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne na Lawrence, Pa. — J. Terčelj, tajnik.

Agitacija za razširjenje "Proletarca".

Sodruginja Frances A. Tauchar se je mudila na nji teden na agitaciji v Kansasu. V naselbinah po padu, katere je obiskala, je napravila dober uspeh. Glasilo J. S. Z. bo zahajalo med delavce v zapadnih državah v lepem številu.

Našim somišljenikom v San Franciscu se je s srečilo znatno razširiti list v njihovi naselbini.

Zelo aktivni v agitaciji za Proletarca so nekateri sodrugi v W. Virginiji. Tudi v Pennsylvaniji se s vahnnejše giblje. John Terčelj je poslal zadnji teden 10 naročnikov. Iz raznih naselbin so poslali agitatorko tekom prošlega tedna 61 naročnin.

Sodruginja Rose Selak, v Star City, W. Va., je prodala zadnje čase za nad \$25.00 literature in razne tarčeve založbe. Objublja, da bo ostala na delu.

Eno reč bi bilo ob tej priliki dobro omeniti. Vsi klub J. S. Z. bi moral skrbeti, da se širi naša literatura med rojake. V zalogi imamo brošure, ki bi jih morali širiti vsak sodrug in sodruginja. Ker nismo še tako daleč, bi se lahko dobila praktičnejša pot. Par sodrugom in sodruginjam, ki bi bili pri volji vršiti to delo, naj se poveri prodajati našo literaturo. Tu omenimo nekaj knjig in brošur, ki bi jih morali delavci štati: "Pot k socializmu"; "Socializem in vera"; "Ali je religija prenehala funkcionirati?"; "Demokratizem in socializem"; "Katoliška cerkev in socializem"; "Komunistični manifest"; "O kulturnem pomenu slovenske reformacije"; "Pogled v novi svet"; "Politično življenje Slovencev"; "Razvoj socializma"; "Reformacija in boj slovenskih kmetov"; "Smernice novega življenja".

Slovenskemu občinstvu v Clevelandu in okolici!

SOCIALISTIČNI KLUB ŠT. 27, J. S. Z.,

priredi

V NEDELJO 29. JULIJA VELIK IZLET
NA REHARJEVO FARMO V NOTHINGHAMU

Na programu bo ples, petje, igre in prosta zabava.
V pevskih točkah nastopi zbor ZARJA.

?? SKRIVNOSTNA SREČA ??

Dekliška tekma! Najpopularnejše dekle dobi nagrado!

Odbor bo skrbel, da bodo udeleženci postreženi kar najbolje. Slovensko občinstvo vabimo, da se udeleži tega izleta v čim večjem številu. Izredno zanimiv program, kakršnega morda še ni bilo. Na svidenje v nedeljo 29. julija!

ODBOR.

"Tatava ruske socialistične federativne republike";
"Zakon biogenezije"; "Za staro pravdo".

Preglejte cenik knjig in brošur v tej izdaji in se
določite poslati naročilo.

Ako bi imeli v ameriškem delavskem gibanju toliko
aktivnih delavcev za preobrat kolikor imamo kri-
stov — ali se vam ne zdi, da bi imeli močno delav-
sko gibanje?

ZAKAJ NE BI NAPRAVILI POLETNO ZABAVO POPOLNO?

Julij in avgust sta meseca, ko se je treba osvežiti
s pridobitimi novimi moči za življenjsko borbo v bo-
leznih desetih mesecih. Ne glede na to, če prebijete
poletje v kraju, kjer vlada mir in tišina, kjer so
vodi hladne in kjer je zrak prežet s smrekovim vonjem
ne glede na to, ako trajajo vaše počitnice samo dva
tedna ali pa par dni konec tedna, glavno pri tej stvari
je, da teh počitnic ne ogrenijo kake poletne bolezni.
Trinerjevo zdravilno grenko vino je tisto zdravilo, ki
vam morate imeti vedno pri rokah. Na dnu večine bo-
lezni lastnih v tem času, je želodčni nered, ampak
Trinerjevo zdravilno grenko vino vas bo rešilo tega,
ker isto čisti čreva, jih drži odprta, pomaga prebavi,
sila tek in ves sistem. Trinerjevo zdravilno grenko
vino bo napravilo vašo poletno zabavo popolno. Vsak
farmar ali trgovec z zdravili ga ima v zalogi. Po-
izkušajte tudi Trinerjeve Headache Powders, Trinerje-
vo Corn Remedy in Trinerjev Dental Cream!

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako
drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne. v klubovih
prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga
je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizi-
rajo s socialističnim gibanjem, pa še niso, pri soc
stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako po-
magajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva nal-
ga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri ter
pa vpoaštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot re-
galij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih za-
stav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih,
po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih in-
štrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUM-
BIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter
hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Prečitajte naš cenik knjig,

priroččen v tej izdaji. Ve-
lika izbira novih knjig,
katere smo prejeli pred
nekaj dnevi iz Slovenije.

**Največja zaloga
boljših književnih
del.**

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)

uradnik H. BARBUSSE

Nam namenitejša povest iz vojaške-
ga življenja tekom zadnje vojne.
Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana
\$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in inve-
stirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski
banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in držav-
nim nadzorstvom in
Chicago Clearing House
Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke
za vse prekomorske črte v Jugo-
slavijo in nazaj. Izdelujemo sve-
dočbe (affidavits) za naseljence ter
pošiljamo denar v staro domovino
najhitrejše in najceneje.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	10	EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana	10
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debata	ZAKON BIOGENEZEJE. (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50	EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana	10
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kera)	ZA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)50	OD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana	10
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO, (Alojzija Štebi)	ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNIH IZRAZOV, (J. Bezljaj)30	GOOSE-STEP, (Upton Sinclair). Studija ameriškega visokošolskega študija ameriškega visokošolskega študija nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana	10
DRŽAVA PRIHODNOSTI	ZDRAVJE, zdravstvena revija za pouk o zdravstvu in zdravljenju, letnik 1921, broširana \$1., trdo vezana	1.50	IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperalizem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	10
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Sarabon), vezana	ZDRAVJE, jan., feb., mare, april in maja izdaja letnika 1922, vsaka po10	JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz chicaskih klavnice	10
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)25	KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	10
KDO UNIČUJE PROIZVAJALNE V MALEM	ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melk) I. del85	KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz madnjega štrajha (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	10
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	II. del75	LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana	10
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Mencej)	RAZNO.		LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana	10
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pirc)	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 192050	OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	10
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno75	PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Demati zdravnik, vezana	10
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana	AMERISKI DRUŽINSKI KOLENDAR, letnik 1923, trdo vezan75	REPUBLIC OF PLATO, vezana	10
POGLED V NOVI SVET	CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c		RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana	10
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), vezana	(Imamo jih dvojne vrste.)		ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	10
POT K SOCIALIZMU, (Dr. Oto Bauer)	DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)10	SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana	10
PROLETARIJAT	KRES, revija, I. 1922, št. 9-1025	SOCIAL REVOLUTION, (Emil Kautsky), vezana	10
PSIHICNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI. (Ivan Robida, vezana	KRES, revija, I. 1922, št. 11-1225	STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana	10
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)	KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-325	THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	10
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	NAJNOVEJSE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV40	THE DREAM OF DEBS, (Jack London)	10
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala in založila Književna matica SNPJ, 364 strani, vezana v platno	O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)10	THE PROFITS OF RELIGION, Razprava o izrabljanju ver za privatne interese	10
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana	PROLETAREC, vezan, letnik 1919, \$5.00; vezan, letnik 1920	5.00	THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhye Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	10
SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana	PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	5.00	100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	10
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopiča)	PROLETAREC, letnik 1922 v platno vezan	5.00	VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana	10
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zabor), trda vezba	RDEČI PILOT, mesečnik pravnice mladine za duhovno revolucijo, prva in druga številka05	THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana	10
SRBSKA POČETNICA, (J. T.)	TRIJE LABODJE, ilustrirana revija25	Naročilom priložite poštni ali prepisni money order, ček ali gotovo. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.	
SPRETNJA KUJARICA, broširana, \$1.00, vezana	ANGLESKE KNJIGE.		Vse knjige pošljamo poštasto. Klubom in študentom, pri večjih naročilih liberalen popust.	
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Ethin Kristan)	ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana60	Vsa naročila naslovite na:	
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane	5.00	PROLETAREC	
VARČNA KUJARICA, (Marija Remec), vezana	ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50	3639 W. 26th Street,	
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)	BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana	1.20	Chicago, Ill.	
	"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS". (David Karsner), vezano v platno	1.20		
	END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana60		